

Eda kommun

Naturvårdsstrategi 2010

September 2009 godkände Miljö- och hälsoskyddsnamnden att en version av Eda kommuns naturvårdsstrategi sänds ut på remiss. Kommunfullmäktige beslutade att anta naturvårdsstrategin för Eda kommun den 24 februari 2010.

En arbetsgrupp för framtagandet av naturvårdsstrategin har bestått av Mats Rydström och Lina Serrander, miljösektionen, Ida Persson, plansektionen, Birgitta Lind, administrativa avdelningen Eda kommun samt Tomas Jansson, Hushållningssällskapet i Värmland.

Upprättandet av en naturvårdstrategi för Eda kommun har ingått i ett lokalt naturvårdsarbete (LONA), vilket till hälften finansierats med statliga medel.

Staten har satsat 300 miljoner på lokal naturvård (LONA-projekt) under 2004-2007 till kommuner för åtgärder som bidrar till uppfyllandet av miljökvalitetsmålen.

Innehåll

Förord	4
1 Inledning	5
2 Bakgrund	6
3 Naturvårdsstrategins syfte och användningsområde	7
3.1 Syftet med Naturvårdsstrategin är att:	8
3.2 Naturvårdsstrategins omfattning och användningsområde	8
4 Edas natur	9
4.1 Topografi och geologi	10
4.2 Naturtyper i Eda kommun	11
4.2.1 Sjöar och vattendrag	11
4.2.2 Skogen	12
4.2.3 Våtmarker	16
4.2.4 Sandiga hedtallskogar, grus- och sandtäkter	18
4.2.5 Ängs- och hagmarker	19
4.3 Hotade arter i Eda kommun	21
5 Turism/Friluftsliv	21
6 Kommunens miljömål och strategier	24
6.1 Miljömålen	24
6.2 Kommunala mål och ambitioner	24
6.3 Eda kommuns övergripande strategi för att uppnå miljömålen	24
6.4 Eda kommuns strategi för att uppnå miljökvalitetsmålet ” Levande sjöar och vattendrag”	26
6.5 Eda kommuns strategi för att uppnå miljökvalitetsmålet ”Myllrande våtmarker”	29
6.6 Eda kommuns strategi för att uppnå miljökvalitetsmålet ”Levande skogar”	30
6.7 Eda kommuns strategi för att uppnå miljökvalitetsmålet ”Ett rikt odlingslandskap”	32
6.8 Eda kommuns strategi för att uppnå miljökvalitetsmålet ”Ett rikt växt- och djurliv”	34
7 Handlingsplan för prioriterade mål och åtgärder för perioden 2010–2015	36
Lagstiftning och andra skyddsformer för skyddsvärd natur	39
Översiktskarta – naturområden	42

Sotnätfjäril (Melitaea diamina).

Förord

Vad är naturvård? Den moderna naturvården handlar om både människan och naturen, om såväl bevarande som nyttjande av naturen. Naturvårdens uppgift är att skydda värdefulla områden och arter och att möta människans behov att nyttja naturen och allt som naturen ger. Naturvården ska bevara och restaurera naturvärden. Det gäller landskap, naturtyper, arter och genetisk variation. Det är också viktigt att se till att ekosystemen bevarar sin långsiktiga produktionsförmåga. De tjänster som skogar och våtmarker ger oss i form av bra luft och renare vatten är ovärderliga. Därför är ett hållbart nyttjande av naturresurser mycket viktigt. Naturvård innebär dessutom att man vill värna om specifika livsmiljöer och de djur och växter som lever där i syfte att bevara och gynna den biologiska mångfalden (dvs variationsrikedomen bland levande organismer av alla ursprung). I begreppet naturvård ingår också att man värnar om den geologiska mångfalden, det vill säga geologiska företeelser som har ett högt bevarandevärde.

Natur skyddas för att bevara en mångfald av djur och växter, representativa geologiska företeelser, rent vatten, vackra utsikter, varierad natur och – sist men inte minst – möjligheten för människan att få njuta av allt detta, i dag och i framtiden.

Arne Backelin

Ordförande i miljö- och hälsoskyddsnämnden

1. Inledning

Detta dokument innehåller den kunskap som i dag finns tillgänglig om den unika och värdefulla natur som finns i Eda kommun. Naturvårdsstrategin ger en översikt över kommunens olika naturtyper med höga skyddsvärden samt kommunens vision för att bevara och utveckla dessa. I naturvårdsstrategin kan man ta del av 45 identifierade naturvårdsområden i kommunen som har höga naturvärden i olika avseenden. Tio av dessa objekt har valts ut för att i broschyren ”Naturpärlor i Eda kommun” lyftas fram som speciella områden som utmärker just Eda kommun. Broschyren riktas till kommuninvånarna och besöksnäringen. Eda kommuns naturvårdsstrategi har delvis finansierats via statliga medel för lokala naturvårdsprojekt (LONA) och ideella föreningar och organisationer. Naturvårdsstrategin består av två delar: en programdel som beskriver Eda kommuns natur och kommunens mål för naturvårdsarbetet med åtgärdsplan, och en del som beskriver de 45 naturvårdsområdena.

Att ett område pekats ut i naturvårdsstrategin innebär inte att det ges ett juridiskt skydd. Sådant skydd kan erhållas av länsstyrelsen, Skogsstyrelsen eller kommunen. Naturvårdsstrategin anger hur respektive område bör skyddas och vårdas för att naturvärden skall bibehållas eller utvecklas. Målet är att varje område skall prioriteras för ett aktivt och handlingsinriktat kommunalt naturvårdsarbete. Naturvårdsstrategin skall användas som kunskapskälla i den kommunala verksamheten och skolan, av företag, markägare, föreningar samt den intresserade kommuninvånaren. För att skydda och värna om ett naturområde är det viktigt att dels känna till vad som utmärker området och varför man vill värna om det, dels informera allmänheten om de unika egenskaperna och göra det tillgängligt.

De flesta redovisade naturvårdsobjekten förekommer på privata marker. I vissa fall är det för att ägaren skött t.ex. ängsmarkerna på ett mycket föredömligt sätt. I objektsbeskrivningarna finns det i vissa fall förslag på hur objekten bör skötas. Men inget av objektens åtgärdsförslag kommer att genomföras utan markägarens tillåtelse och samarbete. För att få gehör för långsiktiga och hållbara lösningar som gynnar en rik biologisk mångfald och som i sin tur gynnar människor krävs nära samarbete mellan markägarna, allmänheten och kommunen.

Foto: Bosse Fritzeén, Eda Bildbank

Orrspel.

2. Bakgrund

Naturvårdens uppgift handlar både om att skydda värdefulla områden och arter och att möta människans behov av att nyttja naturen och allt som naturen ger.

Grunderna för naturvårdspolitiken är desamma som för miljökvalitetsmålen. Det handlar om

- människors hälsa
- en god hushållning med naturresurser
- kulturmiljön och de kulturhistoriska värdena
- ekosystemens långsiktiga produktionsförmåga samt
- den biologiska mångfalden och naturmiljön.

Under det senaste decenniet har bevarandet av biologisk mångfald fått en framträdande plats i naturvårdsarbetet.

Foto: Tomas Jansson, Hushållningssällskapet i Värmland

Midsommarblomster (*Geranium sylvaticum*) kallades förr för skogsnäva.

En art behöver ett visst utrymme och en viss miljö för att kunna existera. Olika arter behöver olika stort utrymme. Ju mer specialiserad en art är desto känsligare är den mot förändringar i sin livsmiljö. De flesta av dagens utrotningshotade arter kännetecknas just av att de är starkt specialiserade till vissa miljöer eller viss föda. Gränzoner mellan olika naturtyper är ofta viktiga och artrika livsmiljöer. I skogsbryn förekommer till exempel djur och växter som både hör hemma i skogen och på betesmarken. Även gränzonen mellan mark och vatten är mycket viktig. Stränderna har oftast hög produktion och hyser oftast naturtyper som är speciella för platsen.

Det är inte bara den unika naturen som är i behov av skydd. I dag är i stort sett varje naturtyp hotad. Den tidigare så olikformade miljön har förlorat sin variation och rikedom och ersatts med ensidighet och utarmning. Sjöar och vattendrag drabbas av förorening, övergödning, föroreningar, utbyggnader och rensningar. Varierade och olikåldrade skogar med långvarig kontinuitet har ersatts av monokulturer med främst gran. Små öppna marker i skogsbygderna som tidigare var slåtter- och åkermarker förbuskas och växer slutligen

Billan (område 12 i översiktskarta på sid 42), notera den frodiga vegetationen längs strandkanten.

igen med gran; naturliga betesmarker gödslas eller växer igen p.g.a. att betet upphört; åkrar planteras igen. Miljöförändringar i stor skala förändrar livsmiljön för många arter. Uppvärmningen av jordens klimat kommer att påtagligt förändra miljön om inte stora ansträngningar görs. Tidigare vanliga arter blir alltmer sällsynta, och i värsta fall utrotas de och ersätts av de arter som gynnas av miljöförändringarna.

Samtidigt ökar idag medvetenheten om värdet av en livskraftig och varierad naturmiljö. Att handskas varsamt med växt- och djurlivet och deras livsmiljöer är viktigt både för dagens och morgondagens generationer. Kunskap om grundförutsättningarna för artens existens underlättar naturvårdsarbetet.

Biologisk mångfald är livet på jorden i sin helhet och i alla sina former. Den globala konventionen om biologisk mångfald är ett bindande avtal om bevarande och uthålligt nyttjande av biologisk mångfald (www.regeringen.se/sb/d/2825). Begreppet används ofta för att betona värdet av variationsrikedom hos det levande. Man brukar tala om biologisk mångfald på tre nivåer:

- mångfalden av arter, inklusive samspelet mellan arter
- genetisk variation inom och mellan enskilda bestånd och populationer
- mångfalden av ekosystem och naturtyper (skog, odlad mark, våtmarker, sjöar och vattendrag).

3. Naturvårdsstrategins syfte och användningsområde

Naturvårdsstrategin utgör bl.a. en sammanställning över den kunskap som finns dokumenterad för ett antal utvalda områden med höga naturvärden i kommunen. Med hjälp av Naturvårdsstrategin skall det finnas möjlighet att i ett tidigt skede i samhällsplaneringen ta hänsyn till naturens bevarandevärden. Naturvårdsstrategin skall utgöra ett dokument som tjänstemän, politiker och markägare utnyttjar vid ställningstaganden som kan beröra natur- och miljövårdsfrågor.

3.1 Syftet med Naturvårdsstrategin är att:

- Uppmuntra boende och besökare i kommunen att besöka ”Naturpärlor i Eda kommun”
- Vara underlag för utvecklingen av naturturism och turism i kommunen
- Utbilda och informera kommunens anställda och förtroendevalda samt allmänheten
- Vara en kunskapssammanställning över de naturvärden som finns
- Vara ett underlag för kommunens översiktsplanering och detaljplanläggning
- Vara ett underlag vid beslut om användning av mark och vatten i enskilda ärenden
- Öppna för att naturvärden skall få en större plats i den ”kommunala verksamheten” och för kommuninvånarna
- Identifiera områden med höga naturvärden i kommunen och som är i behov av skydd, restriktioner, hänsyn m.m.

3.2 Naturvårdsstrategins omfattning och användningsområde

De områden som naturvårdsstrategin omfattar speglar den samlade kunskapen som finns just nu. Detta betyder att ett område snabbt kan komma att förändras p.g.a. olika faktorer som t.ex. skogsbruk eller att en äng slutar att hävdas och växer igen. Därmed försvinner naturvärdet i ängen på sikt. De faktiska förhållandena i ett naturvårdsområde förändras och likaså kunskapen om naturen i Eda kommun. De naturvårdsområden som tagits fram i strategin är ett urval av dem som bedöms som mest värdefulla eller unika för kommunen. Det finns med stor sannolikhet fler naturvårdsområden som mycket väl är lämpliga för att lyftas fram i naturvårdsstrategin men dessa har inte ”ännu” uppmärksamats. Naturvårdsstrategin skall ses som ett ”levande dokument”, vilket betyder att det kan tillkomma nya naturvårdsområden eller att några områden faller ifrån.

Foto: Tomas Janesson, Hushållningsällskapet i Värmland

Lingon (Vaccinium vitis-idaea).

Kunskapen om naturvärden har inhämtats från flera olika källor, t.ex. Wermlands ornitologiska förening, Värmlands botaniska förening, Naturskyddsföreningen i Eda, Skogsstyrelsen (naturvårdsavtal, biotopskydd och nyckelbiotopsinventeringen), inventering av större vattensalamander i Eda kommun 2008–2009, Naturresevatnen bildade av länsstyrelsen, Natura

2000-områden, Naturvårdsinventeringen från 1987, Ängs- och betesmarksinventeringen i Värmland 2002–2004, Länsstyrelsens effektuppföljning av kalkningsverksamheten, Värdefulla vattendrag och sjöar i Värmlands län, m.m.

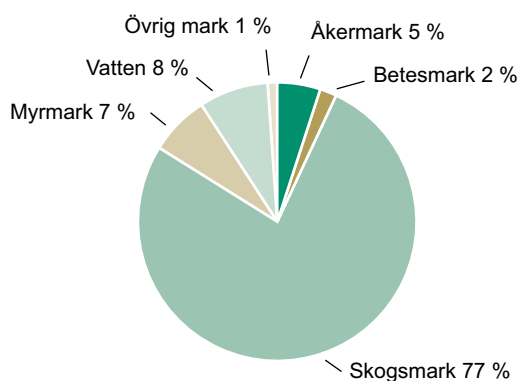
Foto: Tomas Jansson, Hushållningsläskapet i Värmland

Jösseälven (område 35 i översiktskarta på sid 42) i vinterskrud, Häljeboda.

De naturvårdsområden som omfattas av naturvårdsstrategin har inget automatiskt skydd. Däremot har vissa områden eller delar av ett område skydd sedan tidigare via naturreservat, Natura 2000, biotopskydd eller naturvårdsavtal. De områden som strategin omfattar är mycket värdefulla naturområden vilket innebär att hänsyn skall tas vid avvägningar mot andra intressen, t.ex. i den fysiska planeringen.

4. Edas natur

Eda kommun kännetecknas av skog (77 %) med inslag av sjöar (8 %) och vattendrag i ett dramatiskt sprickdalslandskap med branta stup och lodytor. Huvuddelen av områdena med höga naturvärden som redovisas i detta material är hämtade från denna typ av miljö. Eda kommuns totala areal är ca 900 km² (ca 90 090 ha) vilket motsvarar ca 4,5 % av Värmlands läns areal.

Figur 1. Fördelning av Eda kommuns markanvändning för år 2000, enligt Statistiska centralbyrån (SCB).

4.1 Topografi och geologi

Kommunen domineras av en stor del höglänta skogsområden med jordbrukslandskapet i botten på de större dalarna. Kommunen karakteriseras av sprickdalar och höjdryggar vilka oftast är i nord-sydlig riktning. Relativt stora höjdskillnader råder mellan dalbottnar och bergstoppar, av vilka flera når över 300 m ö.h. De högsta bergstopparna är Örnehöjden 350 m ö.h., Tunnan 354 m ö.h. och Björnetjärnsberget 357 m ö.h. Dalbotten hyser som regel långsträckta sjöar varav Ränken, Hugn och Bysjön är de största. Tydliga sprickdals-sjöar finns framförallt i Skillingmarksdalen.

Fig 2. Eda kommuns höglänta områden.

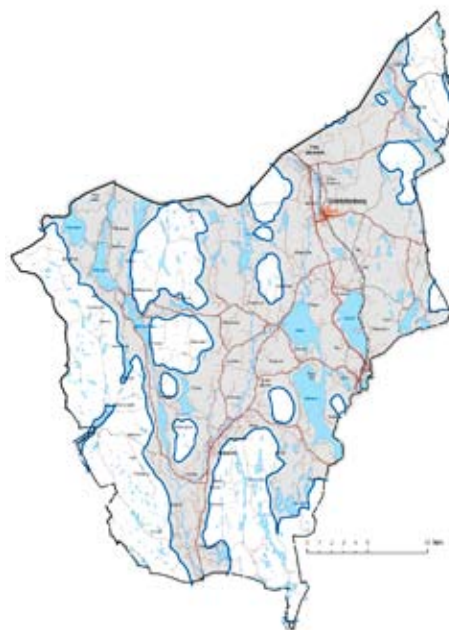

Fig 3. Högsta kustlinjen (HK) är den nivå dit havet nådde som högst efter den senaste istiden, färgat område i kartan.

Gnejs är den dominerande bergarten i Eda kommuns urberg.

Det är framförallt den senaste istiden som format den natur vi i dag lever i. Efter att inlandsisen drog sig bort för ca 10 000 år sedan låg en stor del av Eda kommun under vatten. Högsta kustlinjen (HK) är den nivå dit havet nådde som högst efter den senaste istiden (se fig 3). Ovanför respektive nedanför HK kan man förvänta sig väldigt olika sammansättning av jordarterna. Områden ovanför HK domineras av moränjordar, d.v.s. osorterad blandning av allt från lerpartiklar till stenblock upp till 60 cm i diameter. Detta beror på att området lämnats relativt orört av geologiska processer efter att inlandsisen dragit sig tillbaka. Området nedanför HK har ett mer varierande jordlager, eftersom vattnet gjort det möjligt att transportera och sedimentera finkornigt och näringsrikt material. HK för Eda kommun är ca 200 m över havet. Detta betyder att höjderna i kommunen som är högre än ca 200 m inte har påverkats av den senaste istidens vågsvall och oftast har en näringsfattig och karg miljö. Miljön i dalbottnarna däremot är betydligt näringsrikare, vilket gäller även för sjöar och vattendrag.

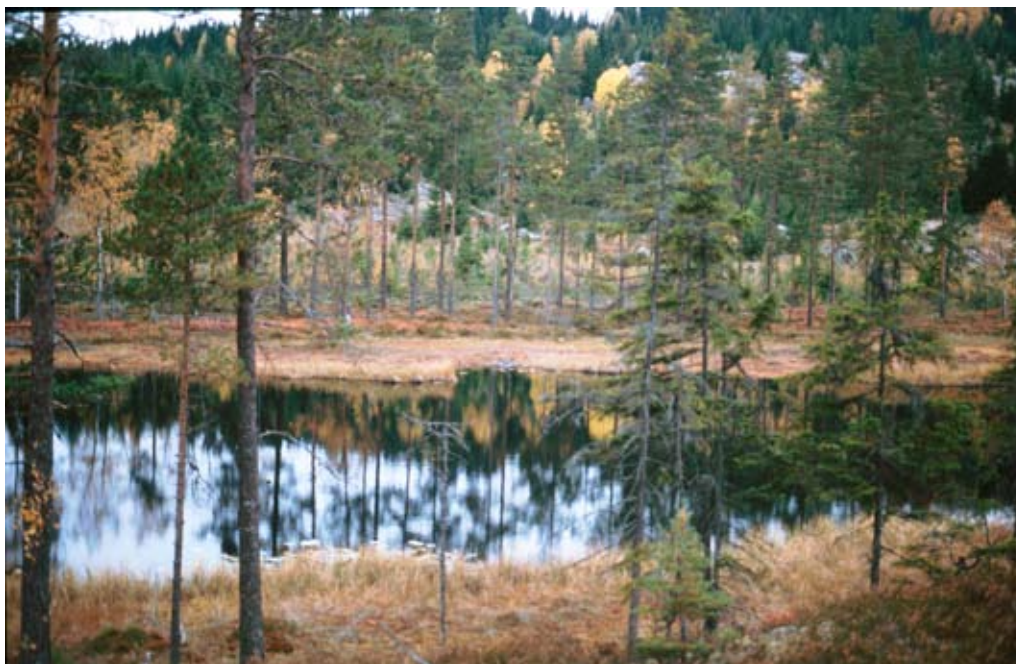

Foto: Tomas Jansson, Hushållningssällskapet i Värmland

Kvicknetjärnet ligger med sina 247 m ö.h. över högsta kustlinjen.

4.2 Naturtyper i Eda kommun

4.2.1 Sjöar och vattendrag

Eda kommun tillhör Byälvens och Upperudsälvens vattensystem vilka båda mynnar i Vänern. Det finns ca 200 små vattendrag och ca 130 större sjöar i kommunen. Vattendragen domineras av tre större älvar, delar av Jösseälven, Kölaälven och Vrångsälven, som skär genom kommunen. Samtliga är påverkade av vattenreglering i form av kraftstationer eller gamla dammar. De stora vattendragen utgör uppskattade kanotleder som är välbesökta av turister.

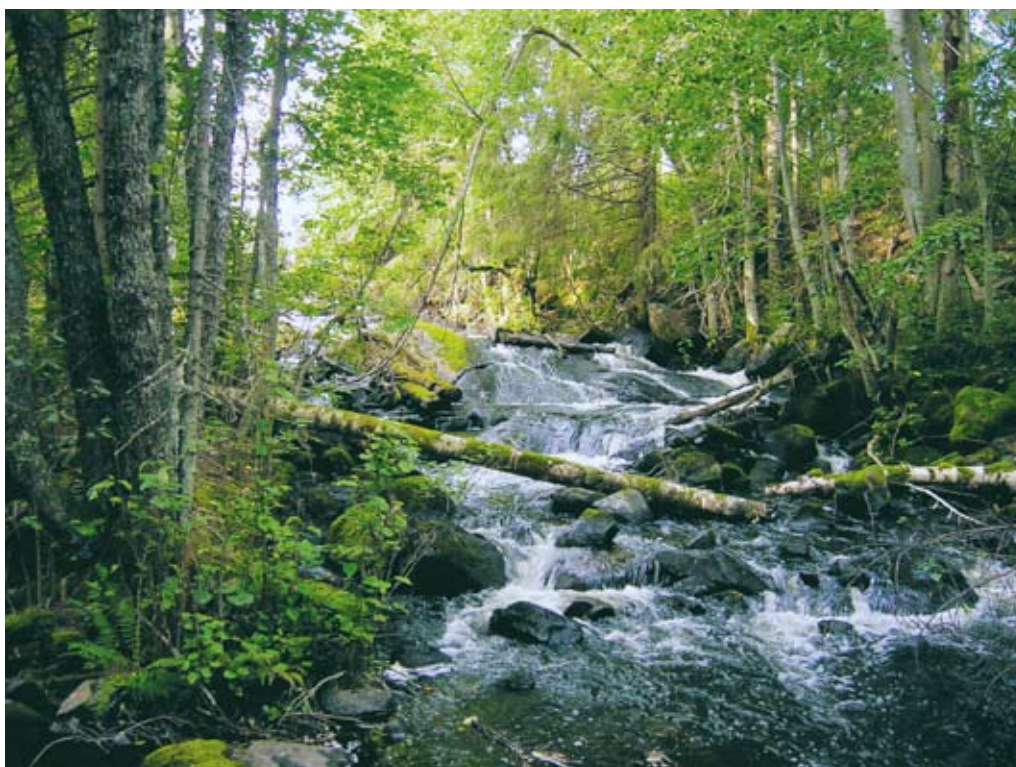

Foto: Oscar Säwström, Länsstyrelsen i Värmland

Torgilsrudsälven (område 13 i översiktskarta på sid 42).

Mindre vattendrag finns i stor omfattning, t.ex. Lässerudsbäcken, Bodaälven och Långebäck. Två vattendrag, Torgilsrudsälven och Billan, är utpekade som ”nationellt särskilt värdefulla” s.k. Natura 2000-områden. De hyser mycket höga naturvärden i form av bl.a. rödlistade arter som flodpärlmussla och flodkräfta samt förekomst av öring. Alla vattendrag är mer eller mindre påverkade av mänsklig aktivitet som t.ex. flottledsrensningar, dammar, skogsbruk, kraftstationer, rester efter gamla kvarnar, sågar m.m.

Foto: Tomas Jansson, Hushållningsällskapet i Värmland

Billan (område 12 i översiktskarta på sid 42).

Inom kommunen finns ett stort antal insjöar och tjärnar. De som saknar fisk är mycket viktiga för groddjur, fåglar m.m. Var man än befinner sig i kommunen är det inte långt till närmaste sjö. Många av kommunens sjöar är emellertid drabbade av försurning. För att motverka försurningen kalkas de i kommunens regi via kommunala och statliga medel. Kalkning har pågått sedan början av 1980-talet. För att uppnå riksdagens mål om levande sjöar och vattendrag är det nödvändigt att ekosystemen i vattendrag och sjöar återskapas, skyddas och bevaras för framtiden. Detta gäller även våtmarker och vattennära biotoper.

4.2.2 Skogen

Ca 77 % av Eda kommuns yta är täckt av skogsmarker. Det är därmed naturligt att de naturobjekt som tas upp i naturvårdsstrategin huvudsakligen finns i, eller i nära anslutning till, skogen. Skogen är viktig inte enbart för skogsproduktion utan även för rekreation i form av jakt, bär- och svampplockning, fågelskådning och andra naturupplevelser. Dessutom kan skogen i kombination med fiskeupplevelser bli en viktig del av besöksnäringen i Eda kommun.

Skogen i Eda kommun består huvudsakligen av barrskog och blandskogar. I stort sett all skog i Eda kommun är mer eller mindre påverkad av människan. Däremot har svår-tillgängligheten gjort att det varit svårt eller mindre lönande för människan att utnyttja skogen på vissa platser. Det är framförallt impedimentskogar, rasbranter, myrkanter m.m. som i dag har unika naturvärden och som ännu kan uppvisa hur en naturskogsartad skog såg ut, innan människan tog den i besittning.

Dessa platser är mycket viktiga att skydda och i flera fall har de skyddats via naturreservat, biotopskydd eller naturvårdsavtal.

Foto: Mats Rydström, Edå kommun.

Området kring Vadjungen har stor andel lövskog.

Lövskogar

År 2000 gav Naturvårdsverket ut rapporten ”Sydsvenska lövskogar och andra lövbärande marker”. I den rapporten pekas drygt 40 ”trakter” ut där det från naturvårdssynpunkt finns särskilt värdefull lövskog. Med trakt menas här ett landskapsavsnitt där det sammantaget finns ett större antal spridda bestånd med värdefulla lövskogar.

Foto: Tomas Jansson, Hushållningssällskapet i Värmland

Död ved i fuktig miljö är en förutsättning för många hotade arter.

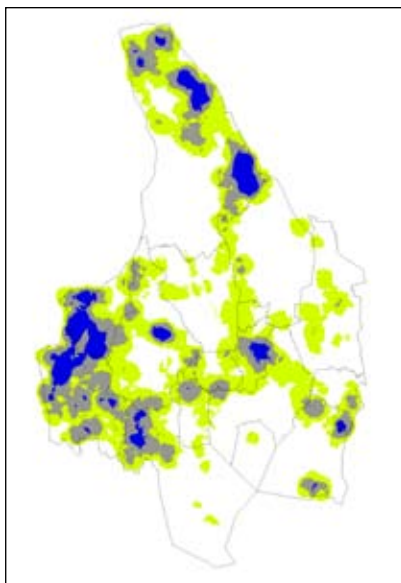
För Värmland anges två sådana trakter varav den ena är ”Västra Värmlands och nordvästra Dalslands lövrika igenväxningsmarker”; en stor del av denna trakt ligger inom Eda kommun och omfattar områden kring Skårsjöälven och Vadjungen.

Denna trakt kännetecknas av utpräglad glesbygd där stora arealer gamla inägomarker är stadda i igenväxning, fördelade på relativt många små objekt. Trakten kännetecknas också av lövklädda branter och äldre lövbrännor. I området har den vitryggiga hackspeten tidigare häckat. Inom detta område skyddas i första hand befintliga lövskogsmiljöer som är optimala för vitryggen och dess följdarter. Dessa områden skyddas frivilligt eller formellt genom biotopskydd och naturvårdsavtal som upprättas av Skogsstyrelsen eller via reservat bildat av länsstyrelsen.

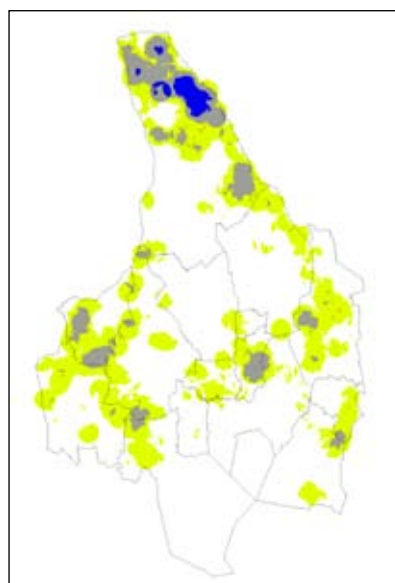
Nyckelbiotoper

Enligt Skogsstyrelsen är en nyckelbiotop ett skogsområde som från en samlad bedömning av biotopens struktur, artinnehåll, historik och fysiska miljö idag har mycket stor betydelse för skogens flora och fauna. Där finns eller kan förväntas finnas rödlistade arter, d.v.s. arter som är sällsynta eller som löper risk att försvagas eller utrotas. I Värmland finns totalt 5 060 nyckelbiotoper (2008) inom det privata skogsbruket med den sammanlagda arealen 13 460 ha. Detta motsvarar ca 1 % av länets totala skogsareal. I Eda kommun finns 557 (2008) nyckelbiotoper med en sammanlagd areal av 1 311 ha, vilket motsvarar ca 2 % av kommunens skogsmarker. Eda kommun har 4 av de 20 största nyckelbiotoperna i länet. Den tredje största nyckelbiotopen i länet är Kwickneåsen, Helgeboda, på ca 66 ha. Den sammanlagda arealen av Eda kommuns nyckelbiotoper utgör 10 % av länets nyckelbiotoper. Detta visar att Eda kommun besitter unika skogliga naturvärden som t.o.m. är ovanliga för ”skogslänet” Värmland.

*Täthetsanalys byggd på antal nyckelbiotoper. Ju blåare färg desto större koncentration av antal nyckelbiotoper.
(Notera den höga koncentrationen i Eda kommun jämfört med övriga länet.)*

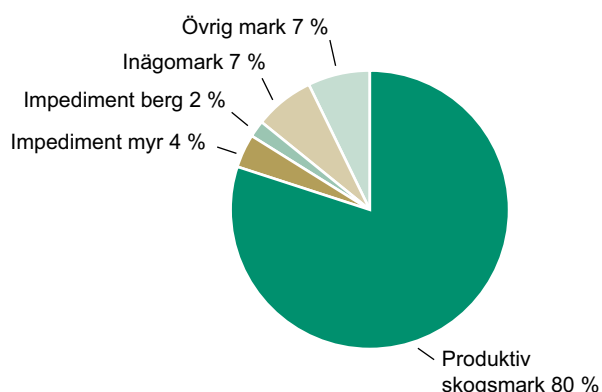

Täthetsanalys byggd på areal nyckelbiotoper. Ju blåare färg desto större areal av nyckelbiotoper.

Figureerna är hämtade ur "Strategi för formellt skydd av skog i Värmlands län"

Sedan 2002 har Eda kommun en grön skogsbruksplan över det ca 900 ha stora markinnehavet. Kommunen har genom den antagna gröna skogsbruksplanen åtagit sig ett naturvårdsinriktat ansvar som skogsägare. Den gröna skogsbruksplanen tar vid sidan om gängse skogliga uppgifter, såsom produktion, åtgärdsförslag m.m., även upp frågor om miljöhänsyn. Bl.a. skall minst 5 % av den produktiva arealen (impediment inräknas inte) brukas med inriktning för naturvårdsändamål.

Eda kommuns sammanlagda markinnehav som ingår i skogsbruksplanen uppgår till ca 900 ha. Markarealen är fördelad mellan produktiv skogsmark ca 80 %, impediment myr ca 4 %, impediment berg ca 2 %, inägomark ca 7 %, väg och kraftledning ca 1 % och övrig areal ca 7 %.

Figur 4. Fördelning av Eda kommuns sammanlagda markinnehav som ingår i skogsbruksplanen. Det sker kontinuerliga bytesaffärer, köp och försäljning av fastigheter vilket påverkar markinnehavet.

Skogsstyrelsen inventerade 1997–1998 nyckelbiotoper på Eda kommuns egna marker och identifierade 19 stycken med en sammanlagd areal på ca 22 ha. Det finns däremot inte några områden på kommunens marker som är biotopskyddade eller omfattas av naturvårdsavtal.

Skyddad skog i Eda kommun

Totalt finns ca 1 115 ha skyddad skogsmark (2009) i Eda kommun fördelat mellan biotopskydd, naturvårdsavtal och naturreservat (se tabell 1). Detta motsvarar ca 1 % av Eda kommuns totala produktiva skogsareal.

	Biotopskydd		Naturvårdsavtal		Naturreservat	
	Antal	Hektar	Antal	Hektar	Antal	Hektar
Värmlands län	709	1868	539	2009	112	101 494
Eda kommun	95	248	85	337	6	530

Tabell 1. Skyddad mark i form av biotopskydd, naturvårdsavtal och naturreservat i Värmlands län och Eda kommun 2009. Tabellen redovisar antalet bildade och den totala ytan av biotopskydd, naturvårdsavtal och naturreservat för Eda kommun och Värmland. Av reservatsarealen för Värmland består mer än 40 000 hektar av vatten.

13 % av antalet och den totala ytan av biotopskydden i Värmland finns i Eda kommun. Av Värmlands läns naturvårdsavtal finns 15 % av antalet och 17 % av arealen i Eda kommun.

2009 fanns sex naturreservat bildade i Eda kommun: Påterudsskogen (område 9 i översiktskarta på sid 42), Gullrosas berg (område 1), Skutan (område 4), Norra Lian (område 3) och Kloften (område 6); dessa omfattar totalt ca 530 ha. Länsstyrelsen har påbörjat ytterligare två reservatsbildningar som avser skog samt ett naturreservat för vatten. Områdena är Kwickneåsen (område 7 i översiktskarta på sid 42) och Järnskogsfjället (område 2) samt Torgilsrudsälven (område 13). Eda kommun har även planer på att bilda kommunens första kommunala naturreservat av området kring Tallmon utanför Charlottenberg.

4.2.3 Våtmarker

Våtmark är sådan mark där vatten under stor del av året finns nära under, i eller strax över markytan samt vegetationstäckande vattenområden. I de flesta fall kan vegetationen användas för att skilja våtmark från annan mark.

Foto: Bosse Fritzen, Eda Bildbank

Vit näckros (Nymphaea alba).

Minst 50 % av vegetationen ska vara fuktighetsälskande för att man skall kalla ett område för våtmark. Huvudindelningen av våtmarker i typer grundar sig på vattnets ursprung och om marken är torvbildande eller ej. Våtmarker indelas i stränder, kärr, mossar och övriga våtmarker.

Arealen våtmark har minskat drastiskt i Sverige till följd av ca 20 000 sänkingsföretag för att få fram mer produktiv skogs- och jordbruksmark. Detta har inneburit att flera våtmarksberoende växter och djur hotas av utrotning. Detta gäller flera fågelarter, groddarter och växter.

Enligt det nationella miljökvalitetsmålet ”Myllrande våtmarker” skall våtmarkernas ekologiska och vattenhushållande funktion i landskapet bibehållas och värdefulla våtmarker bevaras för framtiden. Våtmarkerna erbjuder en rad tjänster som är till stor nytta för oss människor. De har stor betydelse för vattnets kretslopp genom att de samlar, lagrar, renar och sprider vattnet vidare. Våtmarker kan t.ex. reducera översvämningar, de fungerar som reningsverk och bidrar till att minska övergödningen. Tungmetaller, bekämpningsmedel och partiklar binds av våtmarkernas vegetation och sediment i stället för att spridas med vattnet.

Foto: Tomas Jansson, Hushållningssällskapet i Värmland

Liten opåverkad bäck vid Kvickneåsen (område 7 i översiktskarta på sid 42).

Ca 7 % av Eda kommuns yta består enligt SCB av öppen myr och skogsbeklädd myr, vilket kan jämföras med ca 8 % i länet som helhet. Det är framförallt två områden i kommunen där våtmarker breder ut sig. Från Charlottenberg går ett stråk nordost mot Helgeboda som har omfattande våtmarker, t.ex. Billemossen, Furnäsmossen och Långtången. I kommunens sydvästra del finns det andra ”våtmarksområdet” beläget på höjderna väster om Slärteg. Tre våtmarker (Storemossen, Fogegropmossen och Amundsmossen) dominerar området. Dessa breder ut sig som en mosaik och präglar den övriga naturen. Övriga exempel på naturområden i Eda kommun som på olika sätt är beroende av myllrande våtmarker är Ämten, Bysjöns norra strand, Torgilsrudsälven, Billan och Grästjärnmossen.

Alla våtmarker rinner förr eller senare till ett vattendrag eller en sjö. En våtmark/sumpskog som blivit påverkad av mänsklig aktivitet får en följd effekt via transport av sediment, tungmetaller m.m. Framförallt påverkas mindre rinnande vattendrag p.g.a. att de t.ex. sedimenteras igen. Detta får effekten att botten med sten och grus försvinner i sedimentet och därmed försvinner biotopen för insekter m.m. som utgör föda för öring och annan fisk. Dessutom försvinner öringens lekbottnar och därmed även öringen på sikt.

4.2.4 Sandiga hedtallskogar, grus- och sandtäkter

Tallmon och hedtallskogarna längs med riksväg 61 är rester av isälvsavlagringar. Jordarten består av ren sand. Det finns en gammal myt om att hedtallskogar är ”artfattiga”. De kan vara det med avseende på växtlighet, men insektslivet har en helt annan förekomst av arter. På senare tid har det uppmärksammats att sand- och grustäckor har en påfallande stor betydelse för en lång rad hotade och sällsynta djur.

Foto: Tomas Jansson, Hushållningssällskapet i Värmland

En av de gamla tallarna i Tallmon (område 32 i översiktskarta på sid 42) hänger löst i den sandiga marken.

En av landets mest hotade fjärilar, svenskt jordfly (*Spaelotis clandestina*) kunde hittas i grustagsmiljöer. Det har klarlagts att flera ovanliga insekter utnyttjar den varma sand- och grusmiljön i grustag. Till följd av skogsbruk och igenväxning är öppna sand- och grusmiljöer idag mycket ovanliga i kommunen.

Det innebär att de djur och växter som är anpassade till denna miljö har svårt att hitta livsutrymme. Grustag och sandtäkter har därför blivit en tillflyktsort för sådana arter som i naturen utnyttjar öppen sandmark. Täkter där verksamheten är avslutad sedan många år kan vara riktiga eldorado när det gäller sällsynta och hotade djur. Men även täkter som är i aktivt bruk är mycket betydelsefulla eftersom de oftast har stora igenlagda täktavsnitt i anslutning där brytningen sedan länge avslutats. Inte sällan är dessa större än den aktiva täkten i sig själv. Täkterna gynnar många insekter som är beroende av öppna, solvärmda sandytter, t.ex. fjärilar, gaddsteklar och skalbaggar. Förvånansvärt många rödlistade insekter är rapporterade från täkter, några uteslutande i gamla grustag. Backsvalor häckar dessutom i sådana miljöer.

Det råder stor kunskapsbrist om förekomster i Eda kommun av de insekter som nyttjar hedtallskogar och sand- och grustäkter. Det krävs att personer med spetskompetens på området inventerar för att kartlägga utbredning och förekomst samt för att föreslå åtgärder för att gynna denna typ av miljö.

4.2.5 Ängs- och hagmarker

Våra traditionellt skötta naturliga fodermarker har vanligen hållits öppna av slåtter och bete under mycket lång tid, ofta i hundratals år. Om hävden (skötseln) upphör omvandlas den gamla gräsmarken förr eller senare till skog.

Foto: Tomas Jansson, Hushållningssällskapet i Värmland

Väl hävdad äng vid Bråten (område 23 i översiktskarta på sid 42) som ligger norr om Skillingmark.

Redan efter några år bildas under mer produktiva förhållanden en kvävande filt av visset gräs. Ljus och värme hindras då från att nå ned till markytan. Därmed försvinner en stor del av det växt- och djurliv som formats genom sekler av kontinuerlig skötsel. Eda kommuns ängs- och hagmarker är viktiga på många olika sätt. Ängs- och hagmarker har en extremt stor mängd av växt- och djurarter, av vilka många är hotade, samt stora historiska värden. I och med det minskande antalet jordbruk och ändrade konkurrensförhållanden har hävden upphört på många av dessa fodermarker. En lång rad arter som tillhör kulturlandskapet är akut hotade enligt rödlistan.

Jordbrukare kan numera få miljöersättning för att hålla betesdjur på naturbetesmarker, och denna ersättning är avgörande för att möjliggöra att natur- och kulturvärden på ängs- och hagmarker bevaras och utvecklas.

Foto: Sören Andersson, Charlottenberg

Slättergubbe (Arnica montana) växer på hävdade naturbetesmarker och slätterängar. Vid Bråten (område 23 i översigtskarta på sid 42) kan man hitta den runt midsommar.

Åren 2002–2004 inventerade länsstyrelsen i Värmland värdefulla ängs- och betesmarker i Eda kommun. Med ängs- och betesmarker menas marker som uteslutande används som betesmarker eller slätterängar. Markerna är inte lämpliga att plöja och ingår inte heller i växtföljd. Ängsmarker karakteriseras av att det första störningsingreppet (påverkan på vegetationen) är slätter med skärande redskap. I betesmarkerna är det de betande djuren som formar vegetationens utseende och sammansättning. Totalt 28 lokaler inventerades med en total yta av ca 51 ha. De flesta av dessa lokaler är belägna i Järnskog och Skillingmark. Ängs- och hagmarker är en bristvara i Eda kommun, igenväxning är ett av de absolut största hoten.

Dagens rationella och moderna jordbrukslandskap har inte mycket av biologisk mångfald att uppvisa. Delar av denna finns i stället i vägkanterna. Vägkanter är rester av de gamla slätter- och betesmarkerna och många gånger är dessa mycket artrika. Vägkanten är en tillflyktsort för den värdefulla floran och den i särklass största ogödslade slättermarken. 1995 genomförde Vägverket en inventering av Värmlands läns vägkanter. Fem lokaler (av totalt fyrtio i Värmland) med artrika vägkanter påvisades i Eda kommun. Kriterierna för bedömningen var bl.a. att det skulle finnas: förekomst av hotade arter, orkidéer, hävdgynnade växter, karaktärsarter och vacker artsammansättning. De fem lokalerna är belägna vid Nordsjön i Skillingmark, ödekyrkogården vid Klevene i Skillingmark, Tullviken vid Tannsjön i Skillingmark, Sandvikens badplats vid Hugn samt Emterudsvägen utanför Charlottenberg.

4.3 Hotade arter i Eda kommun

Hotbilden mot våra arter är många och skiftande. Hoten finns både på kort och på lång sikt. Snabba miljöförändringar gör att den biologiska mångfalden hotas. Långsiktigt kan miljöproblemen som klimatförändringar bli betydande hot för våra växt- och djurarter. För att en art skall kunna anpassa sig genom naturligt urval krävs en långsam process.

Miljögifter, föroreningar och den moderna markanvändningen inom jord- och skogsbruket är det som idag slår hårdast mot den biologiska mångfalden. Olika arter i ett landskap har mer eller mindre överlappande krav på livsmiljöns kvalitet och areal. Inom de områden där livsvillkoren för mycket krävande arter är tillgodosedda, kan flera andra arters livsmiljöer gynnas betydligt. En s.k. paraplyart är en krävande art vars bevarande ger skydd åt flera arter med liknande kvalitativa krav på livsmiljöer. Den vitryggiga hackspetten (CR) är en specialiserad och arealkrävande art som visar god potential som paraplyart. Vitryggig hackspett är beroende av stora arealer lövrik skog med mycket död ved, en typ av livsmiljö som blivit sällsynt i Sverige på grund av ett intensivt nyttjande av landskapets skogar och kulturlandskap. Denna typ av miljöer kan området kring Skårsjöälven och Vadjungen erbjuda. Vitryggig hackspett nyttjade området årligen fram till början av 2000-talet.

I Eda kommun förekommer ett flertal sjöar och vattendrag med den rödlistade *flodkräftan* (EN). Flodkräftan förekommer i mindre än 1 000 sjöar och vattendrag i Sverige, och av dessa ligger ca 20 lokaler i Eda kommun. Andra hotade arter som inte tycks ha blivit inrapporterade bland de 84 rödlistade arterna som förekommer i Eda kommun är t.ex. utter (VU), varg (CR), större vattensalamander (VU), flodpärlmussla (VU), berguv (NT), mindre hackspett (NT) m.m.

Rödlistade	Kunskapsbrist – DD (Data Deficient)	Försvunnen – RE (Regionally Extinct)	Hotade
		Akut hotad – CR (Critically Endangered)	
		Starkt hotad – EN (Endangered)	
		Sårbar – VU (Vulnerable)	
		Missgynnad – NT (Near Threatened)	
		Livskraftig – LC (Least Concern) Rödlistas ej	

Rödlistade arter är sådana arter som på längre eller kortare sikt av någon anledning riskerar att försvinna från Sverige. Artportalen (www.artportalen.se) är en oberoende samlingsplats för fynd av arter. Till Artportalen rapporterar allmänhet, forskare, organisationer och myndigheter fynd av t.ex. rödlistade arter.

I Eda kommun finns 84 rödlistade arter inrapporterade. De flesta återfinns inom gruppen lavar: 27 arter. Övriga grupper är kärlväxter 9, mossor 13, storsvampar 17, fåglar 14, fjärilar 3 samt småkryp 2 arter.

5. Turism/Friluftsliv

Eda kommun som turistobjekt är framförallt förknippad med skidåkning, golf och shopping. Men för de turister som törstar efter naturupplevelser finns det skogar man kan vandra ostört i och en mängd sjöar man ensam kan bada och fiska i, fast det kan vara svårt att hitta dem. Naturvårdsstrategin skall ligga till grund för att turister och allmänheten skall kunna hitta de naturupplevelser de söker. Eda kommun har stora resurser för att ta emot den s.k. naturturismen. Här finns stora utvecklingsmöjligheter till ett ökat friluftsliv med vandringsleder, skid- och skridskoåkning, fiskevatten, jaktmarker, badplatser, campingplatser, stugor, kanotleder m.m. Naturturismen har stor potential för att generera fler små företag och därmed gynna landsbygdsutvecklingen.

På jakt efter vakande öring.

En rasbrant typisk för Eda kommun.

Att vara ute i naturen höjer livskvaliteten och gör att man hanterar stressen i jobb och i skola bättre. Oavsett var man bor i Eda kommun har man aldrig långt till naturen, vilket gör att man oftast tar den för given. I Eda kommun finns vandringslederna Säterleden i Remjäng, Älvtigen i Koppom, Källtrampen mellan Tallmon och Eda Brunn, Kyrkleden i Skillingsfors, Kulturvandring i Charlottenberg och Finnskogsleden. Flera av dem passerar genom några av de naturobjekt som förekommer i naturvårdsstrategin. I Eda kommun kan man erbjuda naturupplevelser både tätortsnära och i mer otillgängliga områden. Åmotfors, Koppom och Charlottenberg har tätortsnära friluftsområden där man enkelt kan ta sig ut i naturen. Alla har dessutom anknytning till en sjö eller ett vattendrag. För att hitta ut till de mer otillgängliga naturområdena kan du hitta just de objekt som intresserar dig mest via objektbeskrivningarna i Naturvårdsstrategin.

Skogsområdena i Eda kommun ger fina friluftsmöjligheter av olika slag. Vackra utsikter över vidsträcka skogsområden påminner om att man verkligen befinner sig i en skogsbygd.

Att färdas med kanot genom en stor del av kommunen från Norge och ned till Nysockensjön via Vrångsälven och Kölaälven ger en unik naturupplevelse. Att sakta paddla fram ljudlöst gör det möjligt att smälta in i omgivningen utan att störa naturlivet. Bävrar kommer att skrämra dig, när de slår med sin paddelformiga stjärt för att varna sina artfränder när kanoten passerar på några meters avstånd. Vrångsälvens kraftigt meandrande lopp gör dessutom skäl för sitt namn.

Foto: Tomas Jansson, Hushållningssällskapet i Värmland

Stickjärnet, Skillingmark.

Kommunens rika bestånd av mindre sjöar och tjärnar medför att det finns många fiskevatten tillgängliga för den fiskeintresserade. För riktigt grov abborre är sjöarna Ränken och Bysjön ett bra tips, men som sagt finns det fina fiskevatten i hela kommunen och möjligheten att hitta sitt favoritställe, där man kan få vara ensam, är mycket stor. De vanligaste arterna man fiskar är abborre och gädda. Bysjön, Ränken och Hugn kan även erbjuda ett mycket bra fiske efter den eftertraktade gösen.

Foto: Sören Andersson, Charlottenberg

En unik bild i vår del av Sverige. Björnspår (överst) och vargspår på samma bild. Bilden är tagen i "Vildmarksområdet Fogdegroparna" (område 21 i översiktskarta på sid 42).

Ett större "vildmarksområde" finns väster om Järnskog vid gränsen mot Årjängs kommun (område 23 i översiktskarta på sid 42). Området har en stark vildmarksprägel med få skogsbilvägar och övrig mänsklig aktivitet. Det ligger på ett av kommunens högst belägna områden ca 320 m ö.h. Varierande naturtyper med naturskogar, tallskog, sumpskogar med inslag av tjärnar och sjöar finns representerade. Det är dock myrarna Fogdegropmossen och Amundsmyrarna som dominerar området. Den ca 7 km långa vandringsleden "Säterleden" passerar genom området. Det är en kuperad och vacker vandringsled som följer den gamla sätervägen mellan Remjängs vattensåg/spånhyvel och Remjängsätern. I området kan man påträffa spår efter varg, lo och björn. Kungsörn ses ofta vintertid. Om man övernattar i Remjängsätern eller på någon annan plats i detta närområde kan man ha turen att höra vargen yla.

6. Kommunens miljömål och strategier

6.1 Miljömålen

Sverige har antagit 16 nationella miljökvalitetsmål som i huvudsak skall vara uppfyllda år 2020. Dessa miljökvalitetsmål utgör grunden för den nationella miljöpolitiken och har följande syfte: "Till nästa generation skall vi kunna lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta." De har blivit riktmärken för svenskt miljöarbete, oavsett var och av vem det bedrivs. I regeringens proposition (2000/01:130) fastslås att de nationella målen inte enbart kan nås med statliga insatser, utan medverkan från kommuner, landsting, näringsliv, markägare och inte minst ideella föreningar är viktig om Sverige skall lyckas nå de uppsatta målen. Mer detaljerad information om miljömålen finns på hemsidan www.miljomalen.se

Miljökvalitetsmålen har brutits ned till flera delmål på nationell och regional nivå.

6.2 Kommunala mål och ambitioner

"Naturvårdsstrategi för Eda kommun" behandlar miljömålen för *Levande sjöar och vattendrag*, *Myllrande våtmarker*, *Levande skogar*, *Ett rikt odlingslandskap* och *Ett rikt växt- och djurliv*. För att naturvårdsarbete skall kunna genomföras krävs att tid och resurser avsätts. De resurser som behövs för naturvård behöver inte enbart komma från kommunen. Kommunen skall aktivt söka olika samarbetspartner samt söka medel ur olika projektprogram.

6.3 Eda kommuns övergripande strategi för att uppnå miljömålen

De förslag och åtgärder som anges i strategin är tidsatta med ett årtal då målet skall vara uppnått. Det ankommer på respektive nämnd och förvaltning att i verksamhetsplanen utarbeta åtgärder för att målen skall uppnås. Medel skall begäras vid budgetarbetet för att genomföra prioriterade åtgärder som beslutats i naturvårdsstrategin. De fastlagda och beslutade prioriterade åtgärds punkterna skall betraktas som mål. Miljö- och hälsoskyddsnämnden är huvudansvarig för naturvårdsfrågor men samtliga förvaltningar i kommunen har ett delansvar. Målsättningen är att genomföra de förslag och åtgärder som redovisas i tabell 6 under planperioden 2010–2015. Vissa av de övriga åtgärderna är redan påbörjade och målsättningen är att påbörja de andra under planperioden. Prioriteringen kommer att ses över då planen revideras 2015.

Eda kommuns övergripande strategi för att uppnå miljökvalitetsmålen för ”Levande sjöar och vattendrag”, ”Myllrande våtmarker”, ”Levande skogar”, ”Ett rikt odlingslandskap” och ”Ett rikt växt- och djurliv” är att:

- Kommunen skall aktivt delta i och stödja inventeringar, utredningar och forskningsprojekt som gäller lokal, regional och nationell naturvård.
- Kommunen skall söka olika former av ekonomiskt stöd och samarbetsformer för naturvårdsprojekt (t.ex. Landsbygdprogrammet, EU-projekt, fiskvårdsmedel m.m.)
- Kommunen skall, där så behövs för den biologiska mångfalden eller för friluftslivet, överväga att byta eller förvärva mark, sluta avtal med markägare och/eller skydda mark som kommunala naturreservat. För detta ändamål bör en naturvårdsfond inrättas.
- Kommunen skall uppmärksamma och marknadsföra sina naturvärden med hjälp av olika informationsinsatser.
- Kommunen skall via översiktsplanen säkerställa att områden med höga landskaps-, natur- och kulturvärden avsätts för friluftsliv och naturvård.
- Kommunen skall vara ett föredöme i arbetet med naturvård.
- Kommunen skall kontinuerligt revidera naturvårdsstrategin.

Foto: Bosse Fritzen, Eda Bildbank

Lodjur med unge.

6.4 Eda kommuns strategi för att uppnå miljökvalitetsmålet ”Levande sjöar och vattendrag”

De största problemen för naturvärden i sjöar och vattendrag i Eda kommun utgörs av:

- Försurning, urlakning av metaller
- Vattenkraft, reglering
- Tidigare flottledsrensningar
- Utdikning av skogs- och jordbruksmarker, sedimentering
- Övergödning
- Utarmning av de ursprungliga arterna, t.ex. unika öringsstammar och flodkräftan
- Skogsbruk med otillräcklig hänsyn.

Nationellt mål för levande sjöar och vattendrag

”Sjöar och vattendrag skall vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer skall bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska vattenhushållande funktion skall bevaras samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas.”

Kommunens övergripande mål

”Livsmiljöerna och artrikedomen skall bevaras och i vissa fall återskapas genom aktiva bevarande- och skötselåtgärder. Åtgärderna skall även öka tillgängligheten till vattendragen samt gynna fisket, friluftslivet och turismen.”

Foto: Sören Andersson, Charlottenberg

Strömstare (Cinclus cinclus).

EU:s ramdirektiv för vatten

År 2015 skall alla vatten i Europa ha uppnått god ekologisk och kemisk status. I Sverige är det de fem nya vattenmyndigheterna som har det övergripande ansvaret att se till att EU:s ramdirektiv för vatten genomförs i landet. Det innebär att Sverige skall kartlägga och analysera alla s.k. vattenförekomster, fastställa mål/kvalitetskrav och upprätta åtgärdsprogram för vattenmiljöerna i Sverige samt övervaka dem. Vattenmyndigheterna har tagit fram förvaltningsplan, miljökvalitetsnormer, åtgärdsprogram och miljökonsekvensbeskrivning. I Eda kommun finns 8 sjöar och 11 vattendrag som är klassade som ”måttlig ekologisk status” och 13 sjöar och 17 vattendrag som är klassade som ”måttligt god ekologisk status”.

Tabell 1. Eda kommuns strategi för att uppnå målen för ”Levande sjöar och vattendrag”.

Eda kommuns delmål för att uppnå miljömålet ”Levande sjöar och vattendrag”	Aktörer	Åtgärder	Uppföljning
1.1 De 8 sjöar och 11 vattendrag som är bedömda som måttligt god ekologisk status av Vattenmyndigheten Västerhavet skall nå god ekologisk status.	Kommunstyrelsen Miljö- och hälsoskyddsnämnden Skogsstyrelsen Länsstyrelsen Fiskevårdsområdesföreningar (fvof)	Prioriterad åtgärd. 1.a Medverka aktivt till genomförande av åtgärder, t ex biotopvårdande åtgärder, lekbottnar m m i Torgilsrudsälven, Billan och Sörbohedsälven som gynnar utvecklingen av bestånden med flodpärlmusslor. Områden skall skötas så att växter och djur som naturligt förekommer där, såväl på land som i vatten, ges förutsättningar att fortsätta leva där under naturliga betingelser och i livskraftiga populationer. Fortsatt kalkningsverksamhet. Genomförs senast år 2021.	2021 skall Vattenmyndighetens mål vara uppnådda
		1.b Arbeta fram biotopvårdsplaner för restaurering av vattendragen, t ex Billan, Torgilsrudsälven, Långebäckssystemet, Bodaälven, Sörbohedsälven, som hyser öringbestånd. Speciellt fokus på de vattendrag som hyser ett sjövandrande öringbestånd, flodpärlmusslor och flodkräftor. Åtgärden påbörjas inom planperioden.	Antal bildade biotopvårdsplaner.
		1.c Starta ett projekt med Ist om att anlägga lekboten för öring med inblandning av kalksten i vattendrag med klena öringbestånd. Syftet är att stärka öringbestånden. Åtgärden påbörjas inom planperioden.	Antal anlagda lekbottnar, elfisken före och efter åtgärd.
1.2 Flodkräftbestånden skall ha bevarats och utvecklats i kommunen	Miljö- och hälsoskyddsnämnden	1.2a Eda kommun skall vara fvof och dess fiskerättsägare behjälpliga vid ansökningar av statliga medel för fisk- kräftutsättningar, biotopvård mm och kan utgöra projektägare. Kalkning som anpassas till förekomsten av flodkräftor. Åtgärden påbörjas inom planperioden.	Provfiske och samarbete med berörda fvof och Ist
		1.2b Bilda fvof för Vrångsälven-Billan. Åtgärden påbörjas inom planperioden.	

Eda kommuns delmål för att uppnå miljömålet "Levande sjöar och vattendrag"	Aktörer	Åtgärder	Uppföljning
1.3 De nuvarande oreglerade vattendragen med höga naturvärden skall skyddas mot framtida reglering.	Miljö- och hälsoskyddsnämnden	1.3a De oreglerade vattendragen Långebäck, Bodaälven, Lässerudsälven, Torgilsrudsälven, Billan och Helgebodaforsen skall skyddas mot framtida reglering och vattenkraftutbyggnad. Eda kommun skall värna om att dessa vattendrag förblir oreglerade. Åtgärden påbörjas inom planperioden.	
1.4 Ingen av de rödlistade arter som förekommer i kommunen 2009 skall ha försvunnit 2014.	Miljö- och hälsoskyddsnämnden Länsstyrelsen	1.4a Kommunen skall fortsätta kalkningsverksamheten för att förhindra försurningsskador på organismer och vegetation i vatten samt för att åter skapa förutsättningarna för den biologiska mångfalden i vatten. Åtgärden är påbörjad och skall fortsättas inom planperioden.	
1.5 Senast 2015 skall fiskpopulationerna nyttjas på ett ekologiskt hållbart sätt.	Kommunstyrelsen Samhällsbyggnad Miljö- och hälsoskyddsnämnden AME Hushållningssällskapet	1.5a Prioriterad åtgärd. Utarbeta lokala förvaltnings- och utvecklingsplaner för sjöar och vattendrag i vissa av kommunens fiskevårdsområdesföreningar genom projektet "Fiskelyftet i Eda och Årjäng". Åtgärden påbörjas inom planperioden.	2013 skall 5–10 förvaltnings-/utvecklingsplaner ha genomförts.
1.6 Kommunen skall ha ökat sin och allmänhetens kunskap om kommunens sjöar och vattendrag genom olika projekt.	Miljö- och hälsoskyddsnämnden	1.6a Via kommunens hemsida, broschyren "Naturpärlor i Eda kommun", Naturvårdsstrategin och projekt "Fiskelyftet" skall information och kunskap om sjöarna och vattendragen spridas till allmänheten och besöksnäringen. Åtgärden påbörjas inom planperioden.	
1.7 Dikningens effekter från jordbruks- och skogsmarker på vattendragen, t ex för Billan, Torgilsrudsälven och Sörbohedesälven, skall ha minskat.	Kommunstyrelsen Miljö- och hälsoskyddsnämnden Skogsstyrelsen Länsstyrelsen Fvof	1.8a Söka projektmedel för att anlägga våtmarker/viltvatten i diken med anslutning till vattendrag med höga naturvärden med syfte att reducera transporten av sediment ut i vattendragen. Åtgärden påbörjas inom planperioden.	Antal anlagda våtmarker.

6.5 Eda kommuns strategi för att uppnå miljökvalitetsmålet ”Myllrande våtmarker”

De största problemen för naturvärden i våtmarker i Eda kommun utgörs av:

- Dikning
- Markavvattning
- Luftföroreningar
- Vägar
- Exploatering.

Nationellt mål för våtmarker

”Våtmarkernas ekologiska och hydrologiska funktion i landskapet skall bibehållas och värdefulla våtmarker bevaras för framtiden.”

Kommunens övergripande mål

”Våtmarkernas ekologiska och hydrologiska funktion i landskapet skall bibehållas och där det är möjligt återskapas.”

Tabell 2. Eda kommuns strategi för att uppnå målen för ”Myllrande våtmarker”.

Eda kommuns delmål för att uppnå miljömålet ”Myllrande våtmarker”	Aktörer	Åtgärder	Uppföljning
2.1 Kunskap om våtmarkernas tillstånd skall ha inhämtats.	Miljösektionen Konsult Länsstyrelsen	2.1a Prioriterad åtgärd. Inventering av förekomst av större vattensalamandern i kommunen. Åtgärden påbörjas inom planperioden. 2.1b Kartläggning av våtmarker. Åtgärden påbörjas inom planperioden.	Inventeringen kommer att påvisa antal vatten som hyser större vattensalamander. Antal våtmarker med höga naturvärden.
2.2 Inga nya våtmarker i kommunen skall kalkas.	Miljö- och hälso- skyddsnämnden	2.2a Vid ny planering av kalkning skall inte våtmarker påverkas av kalkningen från helikopter eller sjökalkning.	Inga nya våtmarker kalkas.
2.3 Små/fisktomma vatten, t ex gamla branddammar skall återställas.	Miljö- och hälso- skyddsnämnden Samhällsbyggnads- förvaltningen Kommunstyrelsen	2.3a Små/fisktomma vatten inom tätbebyggt område, t ex gamla branddammar återställas där det är möjligt. Åtgärden påbörjas inom planperioden.	Antal dokumenterade små vatten/viltvatten redovisas med en enkel skötselplan.

6.6 Eda kommuns strategi för att uppnå miljö kvalitetsmålet ”Levande skogar”

De största problemen för naturvärden i levande skogar för Eda kommun utgörs av:

- Skogsbruk med otillräcklig hänsyn
- Brist på naturskog och lövskog
- Brist på riktigt gammal skog
- Vedhuggning.

Nationellt mål för levande skogar

”Skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion skall skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas.”

Kommunens övergripande mål

”Kommunen skall utgöra ett föredöme för att upprätthålla skogseko-systemens funktion, bevara den biologiska mångfalden och värna om skogens sociala och kulturhistoriska värden på kommunens ca 900 ha skogsmarker.”

Foto: Tomas Jansson, Hushållningssällskapet i Värmland

Lunglav (*Lobaria pulmonaria*) indikerar gamla skogar med hög luftfuktighet. Den växer främst på halvöppna växtplatser på stammar av olika lövträd.

Tabell 3. Eda kommuns strategi för att uppnå målen för "Levande skogar"

Eda kommuns delmål för att uppnå miljömålet "Levande skogar"	Aktörer	Åtgärder	Uppföljning
3.1 Skyddsvärd skog på kommunens mark skall ha skyddats långsiktigt.	Miljö- och hälsoskyddsnamnden Samhällsbyggnad Kommunstyrelsen Skogsstyrelsen	3.1a Prioriterad åtgärd. De 19 nyckelbiotoper med en sammanlagd yta på ca 22 ha som finns dokumenterade på Eda kommuns marker skall avsättas som biotopskydd eller via naturvårdsavtal utan ersättningskrav. Åtgärden påbörjas inom planperioden.	Antal bildade biotopskydd /naturvårdsavtal. Antal hektar.
		3.1b Prioriterad åtgärd. Skogsstyrelsen har pekat ut 9 objekt som omfattar ca 79 ha på 7 av Eda kommuns fastigheter som ingår i en utpekad "vitryggstrakt". Områdena besitter höga naturvärden och är lämpliga biotoper för vitryggig hackspett. Fastigheterna är Näva 1:19 (ca 1 ha), Näva 1:20 (ca 1,5 ha), Näva 1:70 (ca 1 ha), Skarbol 1:2 (ca 8 ha, 9,5 ha och 3 ha), Noreborg 1:1 (ca 15 ha), Häljeboda 1:225 (ca 26 ha) och Hälle 1:50 (ca 14 ha). Skogsstyrelsen arbetar fram ett beslutsunderlag för dessa områden med en åtgärds- och skötselplan. Dessa områden skall därefter beslutas avsättas som biotopskydd/naturvårdsavtal utan ersättningskrav. Åtgärden påbörjas inom planperioden.	Antal bildande objekt. Antal hektar.
3.2 Kommunens egna skogsmarker skall skötas så att produktionsintresset är underordnat naturvårdens, kulturmiljövårdens och friluftslivets intressen.	Miljö- och hälsoskyddsnamnden Samhällsbyggnad Kommunstyrelsen Skogsstyrelsen Skogskommittén	3.2a Vid planering av skogsproduktion skall särskild hänsyn tas till kantzoner kring sjöar, myrar, vattendrag, bergsbranter och raviner samt särskilt värdefulla lövområden. Åtgärden påbörjas inom planperioden.	Ett nära samarbete mellan skogskommittén och miljösektionen vid planering av skogliga åtgärder.
	Miljö- och hälsoskyddsnamnden Samhällsbyggnad Kommunstyrelsen	3.2b Prioriterad åtgärd. Bilda kommunalt reservat av Tallmon, Charlottenberg. Åtgärden påbörjas inom planperioden.	
	Gatusektionen Miljö- och hälsoskyddsnamnden Skogskommittén	3.2c Prioriterad åtgärd. Arbeta fram en "vedhuggningspolicy" på kommunens marker. Vedhuggning m m på kommunens marker där man bedömer att det kan finnas höga naturvärden skall bedömas av kommunekolog eller av en person med likartad kompetens. Åtgärden påbörjas inom planperioden.	

6.7 Eda kommuns strategi för att uppnå miljökvalitetsmålet ”Ett rikt odlingslandskap”

De största problemen för ett rikt odlingslandskap i Eda kommun utgörs av:

- Minskning av ängs- och betesmarker
- Upphörande och minskning av bete på markerna
- Igenplantering, monokulturer
- Igenväxning
- Utarmning av landsbygden med åldrande befolkning – vem skall sköta markerna?
- Världsmarknaden.

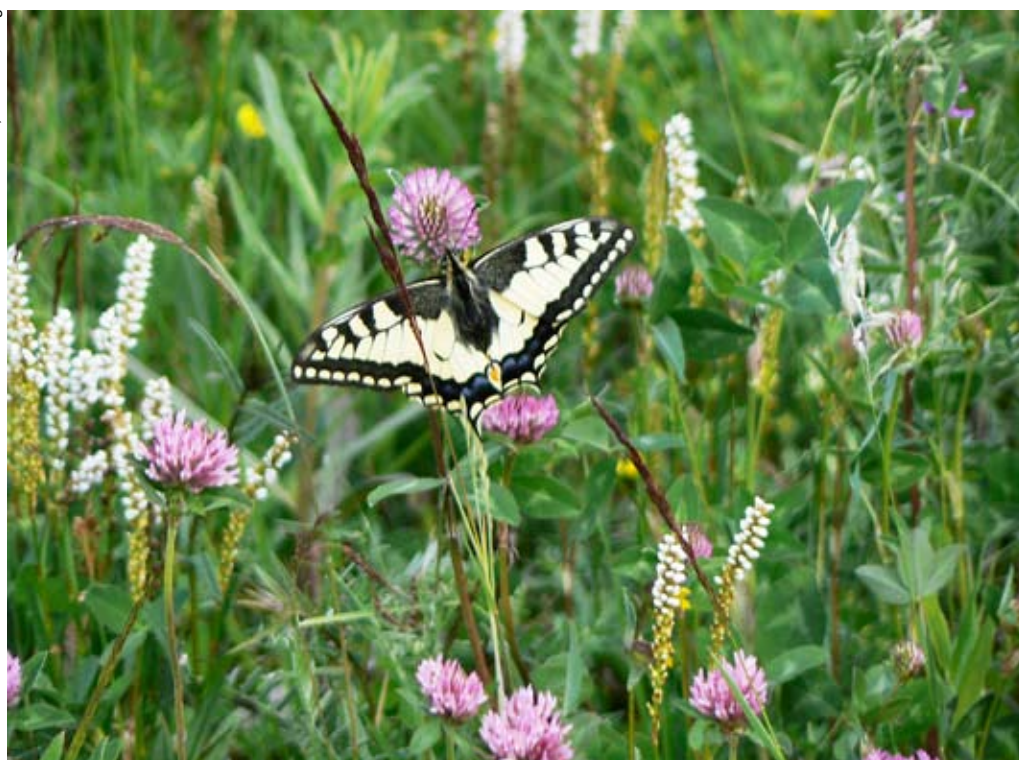
Nationellt mål för ett rikt odlingslandskap

”Odlingslandskapet och jordbruksmarkernas värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion skall skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks.”

Kommunens övergripande mål

”Ett bärkraftigt och hållbart jordbruk som tar hänsyn till och underhåller den biologiska mångfalden säkerställer art- och naturrikedom.”

Foto: Sören Andersson, Charlottenberg

Makaonfjäril (Papilio machaon) minskar i antal i takt med att de stora fuktiga ängarna och mossarna utdikas eller växer igen.

Tabell 4. Eda kommuns strategi för att uppnå målen för ”Ett rikt odlingslandskap”

Eda kommuns delmål för att uppnå miljömålet ”Ett rikt odlingslandskap”	Aktörer	Åtgärder	Uppföljning
4.1 Värdefulla betesmarker i kommunen för naturvård och landskapsbild skall ha bevarats och utvecklats.	Miljö- och hälsoskyddsnämnden Gatusektionen AME Kommunstyrelsen	4.1a Kommunen skall fungera som koordinator mellan olika parter för att upprätthålla eller restaurera naturvården i odlingslandskapet. Åtgärden påbörjas inom planperioden.	
4.2 Andelen närproducerat livsmedel som serveras i den kommunala verksamheten skall ha ökat.	Gatusektionen Miljö- och hälsoskyddsnämnden	4.2b Där det finns alternativ/möjlighet skall livsmedel som upphandlas i kommunen vara närproducerat, företrädesvis inom Värmland. Åtgärden påbörjas inom planperioden.	Ökning i procent.
4.3 Andelen ekologiska livsmedel som serveras i den kommunala verksamheten skall ha ökat.	Gatusektionen Miljö- och hälsoskyddsnämnden	4.3a Där det finns alternativ skall livsmedel som upphandlas i kommunen uppfylla kriterierna för ekologiskt odlat eller liknande miljömärkning. Åtgärden påbörjas inom planperioden.	Ökning i procent.
4.4 Eda kommuns egna jordbruksmarker skall ha brukats och hållits öppna bl a för att bibehålla en vacker landskapsbild.	Gatusektionen Miljö- och hälsoskyddsnämnden Kommunstyrelsen	4.4a Kommunen och dess arrendatorer skall vara ett föredöme i brukande av den egna jordbruksmarken. Vid omförhandling av arrenden på kommunal jordbruksmark skall naturvårdshänsyn och skötsel inarbetas enligt skötselplan. Åtgärden påbörjas inom planperioden.	
4.5 Av 28 lokaler i kommunen som ingår i ängs- och betesmarksinventeringen (TUVA) är 6 lokaler ängsmark. Ängsmarkerna skall ha bevarats och hävdats så att naturvärdena bibehållits/återskapats.	Gatusektionen Miljö- och hälsoskyddsnämnden AME	4.5a Prioriterad åtgärd. Eda kommun skall vara intresserade markägare behjälplig via miljösektionen och AME att hävda ängsmarkerna för att bibehålla/återskapa dem. Åtgärden påbörjas inom planperioden.	Antal hävdade ängar som sköts med hjälp från Eda kommun.

6.8 Eda kommuns strategi för att uppnå miljö kvalitetsmålet ”Ett rikt växt- och djurliv”

De största problemen för ett rikt växt- och djurliv i Eda kommun utgörs av:

- Borttagandet av livsmiljöer
- Igenväxning
- Fragmentering av landskapet
- Luftföroreningar, försurning och miljögifter
- Kunskapsbrist kring naturvärden.

Nationellt mål för biologisk mångfald

”Den biologiska mångfalden skall bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystem samt deras funktioner och processer skall värnas. Arter skall kunna fortleva i långsiktiga livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor skall ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd.”

Kommunens övergripande mål

”Hotade arter och/eller dess livsmiljöer och ekosystem skall skyddas och bevaras.”

Foto: Tomas Jansson, Hushållningssällskapet i Värmland

Blåsippa (Hepatica nobilis) är först framme, strax efter snösmältningen vid Peckstad-Tobaksberget (område 22 i översiktskarta på sid 42).

Tabell 5. Eda kommuns strategi för att uppnå målen för "Ett rikt växt- och djurliv"

Eda kommuns delmål för att uppnå miljömålet "Ett rikt växt- och djurliv"	Aktörer	Åtgärder	Uppföljning
5.1 Kommunen skall ha ökat kunskapen om värdefulla och hotade arter som finns/ funnits i kommunen samt genomfört insatser för dessa.	Miljö- och hälsoskyddsnämnden Kommunstyrelsen	5.1a Samarbete med länsstyrelsens koordinatörer för "Åtgärdsprogrammen för hotade arter" för att arbeta fram åtgärdsförslag. Åtgärden påbörjas inom planperioden.	Åtgärdsplaner, inventeringar m m.
5.2 De nuvarande bestånden av öring, flodpärlmusslor och flodkräfter i Eda kommun skall ha bevarats och förbättrats. I de vatten där det är möjligt skall flodkräfter återintroduceras.	Miljö- och hälsoskyddsnämnden Länsstyrelsen Skogsstyrelsen Naturvårdsverket Fiskeriverket Fvof	5.2a Prioriterad åtgärd. Aktivt arbete för att söka projektmedel för att bedriva fiskevård och vattenvård samt vara myndigheter behjälplig vid inventeringar m m. Åtgärden påbörjas inom planperioden.	Uppföljning sker bl a via länsstyrelsens effektuppföljning av kalkning och miljöövervakning.
	Miljö- och hälsoskyddsnämnden	5.2b Uppmuntra fvof och vvo till minkjakt genom att finansiera "skottpengar" på mink. Åtgärden påbörjas inom planperioden.	Antal minkar för utbetalning av "skottpengar".

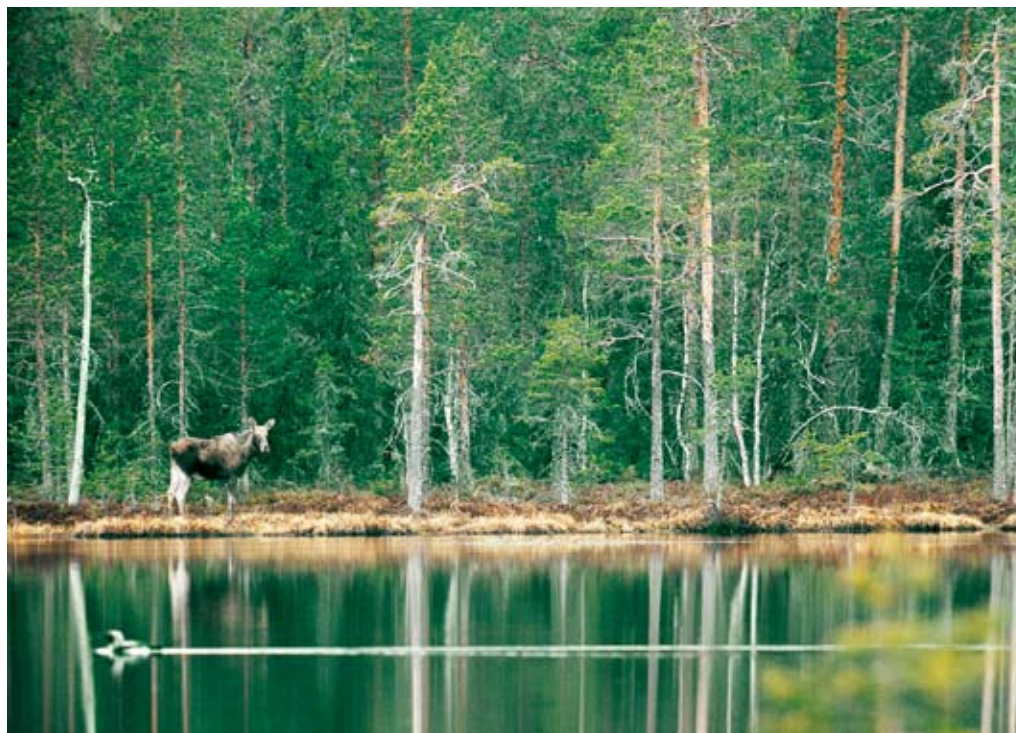

Foto: Bosse Fritzén, Eda Bildbank

Älg med storlom i förgrunden.

7. Handlingsplan för prioriterade mål och åtgärder för perioden 2010–2015

I tabell 6 framgår vilka åtta naturvårdande åtgärder som har högst prioritet i kommunens arbete med att uppnå miljökvalitetsmålen under perioden 2010–2015.

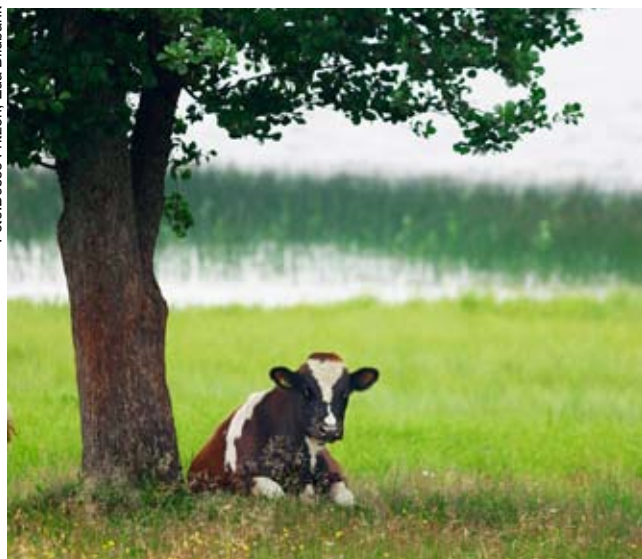
Tabell 6. Eda kommuns åtgärder med högst prioritet för perioden 2010–2015

Prioriterade mål och åtgärder 2010 – 2015	Aktörer	Åtgärder	Kostnad	Uppföljning	Miljömål
3.1 Skyddsvärd skog på kommunens mark skall ha skyddats långsiktigt.	Miljö- och hälsoskyddsnämnden Samhällsbyggnad Kommunstyrelsen	3.1a De 19 nyckelbiotoper med en sammanlagd yta på ca 22 ha som finns dokumenterade på Eda kommuns marker skall avsättas som biotopskydd utan ersättningskrav. Åtgärden påbörjas inom planperioden.	Arbetstid Inkomstbortfall	Antal bildade biotopskydd/naturvårdsavtal. Antal hektar.	"Levande skogar"
		3.1b Skogsstyrelsen har pekat ut 9 objekt som omfattar ca 79 ha på av Eda kommuns fastigheter som ingår i en utpekad "vitryggstrakt". Områdena besitter höga naturvärden och är lämpliga biotoper för vitryggig hackspett. Fastigheterna Näva 1:19 (ca 1 ha), Näva 1:20 (ca 1,5 ha), Näva 1:70 (ca 1 ha), Skarbol 1:2 (ca 8 ha, 9,5 ha och 3 ha), Noreborg 1:1 (ca 15 ha), Häljeboda 1:225 (ca 26 ha) och Hälle 1:50 (ca 14 ha). Skogsstyrelsen arbetar fram ett beslutsunderlag för dessa områden med en åtgärds- och skötselplan. Dessa områden skall därefter beslutas avsättas som biotopskydd/naturvårdsavtal utan ersättningskrav. Åtgärden påbörjas inom planperioden.	Arbetstid Inkomstbortfall	Antal bildande objekt. Antal hektar.	"Levande skogar"
3.2 Kommunens skogsmarker skall ha brukats så att produktionsintresset har varit underordnat naturvårdens, kulturmiljövårdens och friluftslivets intressen.	Miljö- och hälsoskyddsnämnden Samhällsbyggnad Kommunstyrelsen Skogsstyrelsen	3.2b Bilda kommunalt naturreservat av Tallmon, Charlottenberg. Åtgärden påbörjas inom planperioden.	50 000 kr Arbetstid Inkomstbortfall Projektmedel Markåtkomstbidrag		"Levande skogar"

Prioriterade mål och åtgärder 2010 – 2015	Aktörer	Åtgärder	Kostnad	Uppföljning	Miljömål
		3.2a Vid planering av skogproduktion skall särskild hänsyn tas till kantzoner kring sjöar, myrar, vattendrag, bergsbranter och raviner samt särskilt värdefulla lövområden. Åtgärden påbörjas inom planperioden.	Arbetstid Inkomstbortfall	Ett nära samarbete mellan skogskommittén och miljösektionen vid planering av skogliga åtgärder.	"Levande skogar"
Kommunen skall aktivt ha arbetat för att öka kunskapen om miljö och natur bland barn och vuxna.	Miljö- och hälsoskyddsnämnden	Naturvårdsprogrammet och "Naturpärlor i Eda kommun" skall kunna nyttjas till informationsspridning om miljö och natur i Eda kommun. Åtgärden påbörjas inom planperioden.	Arbetstid		Övergripande mål
		Anordna en inspirationsdag med ett tema med anknytning till natur och miljö som skall rikta sig till kommuninvånarna och/eller skolan. Fortbildning av berörda politiker och tjänstemän. Åtgärden påbörjas inom planperioden.	20 000 kr Arbetstid		Övergripande mål
4.5 Av 28 lokaler i kommunen som ingår i ängs- och betesmarksinventeringen (TUVA) är lokaler ängsmark. Ängsmarkerna skall ha bevarats och hävdats så att naturvärdena bibehålls /återskapats	Miljö- och hälsoskyddsnämnden AME	4.5a Eda kommun skall vara intresserade markägare behjälplig via miljösektionen och AME att hävda ängsmarkerna för att bibehålla/återskapa dem. Åtgärden påbörjas inom planperioden.	15 000 kr Arbetstid	Antal hävdade ängar som sköts med hjälp från Eda kommun.	"Ett rikt växt- och djurliv"
1.2 och 5.2 De nuvarande bestånden av öring, flodpärlmusslor och flodkräftor i Eda kommun skall ha bevarats och förbättrats. I de vatten där det är möjligt skall flodkräftor återintroduceras.	Miljö- och hälsoskyddsnämnden Länsstyrelsen Skogsstyrelsen Naturvårdsverket Fiskeriverket Fvof	1.2a och 5.2a Aktivt arbetande för att söka projektmedel för att bedriva fiskevård och vattenvård samt vara myndigheter behjälplig vid inventeringar m m. Åtgärden påbörjas inom planperioden.	Arbetstid Projektmedel	Uppföljning sker bl a via länsstyrelsens effektuppföljning av kalkning och miljöövervakning	"Levande sjöar och vattendrag" "Ett rikt växt- och djurliv"
2.1 Kunskapen om våtmarkernas tillstånd skall ha inhämtats.	Miljö- och hälsoskyddsnämnden Konsult Länsstyrelsen	2.1a Inventering av förekomst av större vattensalamander i kommunen samt kartläggning av lämpliga våtmarker. Åtgärden påbörjas inom planperioden.	Projektmedel Arbetstid	Inventeringen kommer att påvisa antal vatten som hyser större vattensalamander	"Myllrande våtmarker"

Prioriterade mål och åtgärder 2010 – 2015	Aktörer	Åtgärder	Kostnad	Uppföljning	Miljömål
1.1 De 12 sjöar och 9 vattendrag som är bedömda som måttlig god ekologisk av Vattenmyndigheten Västerhavet skall ha uppnått god ekologisk status.	Kommunstyrelsen Miljö- och hälsoskyddsnämnden Skogsstyrelsen Länsstyrelsen Fvof	1.1a Medverka aktivt till genomförande av åtgärder, t ex biotopvårdande åtgärder och lekbottnar, i Torgilsrudsälven, Billan och Sörbohedsälven som gynnar utvecklingen av bestånden med flodpärlmusslor. Områden skall skötas så att växter och djur som naturligt förekommer där, såväl på land som i vatten, ges förutsättningar att fortsätta leva där under naturliga betingelser och i livskraftiga populationer. Fortsatt kalkningsverksamhet. Genomförs senast år 2021.	30 000 kr Arbetstid Projektmedel	2021 skall Vattenmyndighetens mål vara uppnådda.	"Levande sjöar och vattendrag"
1.5 Senast 2015 ska fiskpopulationerna nyttjas på ett ekologiskt hållbart sätt.	Kommunstyrelsen Samhällsbyggnad Miljö- och hälsoskyddsnämnden AME	1.5a Utarbeta lokala förvaltnings- och utvecklingsplaner för sjöar och vattendrag i vissa av kommunens fiskevårdsområdesföreningar genom projektet "Fiskelyftet i Eda och Årjäng". Åtgärden påbörjas inom planperioden.	Arbetstid Projektmedel	2013 skall 5–10 förvaltnings-/utvecklingsplaner ha genomförts.	"Levande sjöar och vattendrag"
3.2 Kommunens egna skogsmarker skall ha skötts så att produktionsintresset är underordnat naturvårdens, kulturmiljövårdens och friluftslivets intressen.	Gatusektionen Miljö- och hälsoskyddsnämnden Skogskommittén	3.2c Arbeta fram en "vedhuggningspolicy" på kommunens marker. Vedhuggning m m på kommunens marker där man bedömer det kan finnas höga naturvärden skall bedömas av kommunekolog eller av en person med likartad kompetens. Åtgärden påbörjas inom planperioden.	Arbetstid	Framtagen "vedhuggningspolicy"	"Levande skogar"

Foto: Bosse Fritzén, Eda Bildbank

Lagstiftning och andra skyddsformer för skyddsvärd natur

De vackra och i vissa fall unika naturområdena i Eda kommun är till stor glädje för besöksnäringen och för kommuninvånarna själva. Det är två mycket bra skäl för att skydda dessa områden långsiktigt. Detta kan genomföras via flera lagar eller övriga styrmedel.

Naturvärden kan ges ett juridiskt skydd genom myndighetsbeslut. Naturen skyddas till största delen av miljöbalken (MB), skogsvårdslagen och plan- och bygglagen. Miljöbalken innehåller bestämmelser om skydd av vissa typer av områden och arter. Miljöbalkens övergripande principer om hushållning med naturresurser ger också vägledning vid bedömning av hänsyn till naturvärden.

Miljöbalken

Den 1 januari 1999 trädde miljöbalken i kraft och ersatte naturvårdslagen och ett flertal andra lagstiftningar. Många av de lagar som kunde kopplas till miljö samlades till miljöbalken. Syftet med miljöbalken är att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer kan leva i en hälsosam och god miljö.

Övergripande bestämmelser (MB kap. 1–4)

I de övergripande bestämmelserna i miljöbalken (MB kap. 1–4) anges vad alla har att ta hänsyn till och vad syftet med balken är. Balken anger att naturen har ett eget värde och att människan har en skyldighet att vårda och förvalta den på bästa möjliga vis.

Riksintresse (MB kap. 3–4)

Riksintressen för naturvärden regleras i miljöbalkens kapitel 3 och 4. Ett område som pekats ut som riksintresse skall skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada dess värden. Länsstyrelser och kommuner skall ta tillvara statens intressen om samhällsplanering och vid prövning av beslut om mark- och vattenanvändning.

Områdesskydd enligt miljöbalken

Områdesskydd innebär att det som finns inom området skall skyddas från sådan påverkan som kan skada det som är skyddsvärt. Det gäller även om en åtgärd eller en verksamhet utförs utanför det skyddade området. Miljöbalkens områdesskydd är i huvudsak följande:

Nationalpark (MB 7:2–3)

Områden med mycket stora naturvärden får efter riksdagens godkännande förklaras som nationalpark. I Sveriges nationalparker äger staten all mark och allt vatten. Skötsel och skydd samt inskränkningar i rätten att använda mark och vatten definieras i för parken specifika föreskrifter som Naturvårdsverket beslutar.

Naturreservat (MB 7:4–9)

Ett naturreservat är ett område där särskilda föreskrifter gäller till skydd för naturvärdena. Föreskrifterna kan variera mellan olika naturreservat, beroende på vilka naturvärden det är som skyddas. När naturreservat bildas kan markägaren antingen sälja marken eller få intrångsersättning som motsvarar värdeminskningen på grund av föreskrifterna. Ett mark- eller vattenområde får förklaras som naturreservat om det behövs för att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefull natur eller tillgodose friluftslivets behov av området. Både länsstyrelser och kommuner har befogenhet att skydda ett område som reservat. Den som beslutar om ett reservat har ansvar för skötseln.

Naturminne (MB 7:10)

Vissa särpräglade naturföremål, t.ex stora träd, flyttblock och jättegrytor, kan skyddas som naturminne. Beslut om naturminne tas av kommunen eller länsstyrelsen. Den som avsatt ett naturminne svarar för skötseln av naturminnet. Skötselansvaret kan överlåtas på annan myndighet eller juridisk person.

Biotopskyddsområde (MB 7:11)

Skyddet omfattar för det första mindre mark- och vattenområden som utgör livsmiljö för hotade djur- eller växtarter eller som annars är särskilt skyddsvärda. Sådana områden får av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer förklaras som biotopskyddsområde. Åtgärder som kan skada naturmiljön får inte vidtas inom dessa områden. Det innebär att till exempel avverkning, gallring, röjning eller dikning inte får utföras, med undantag för underhåll av befintliga leder. Denna skyddsform upprättas av länsstyrelsen, skogsstyrelsen eller kommunen.

Det finns ytterligare en typ av biotopskydd, så kallat generellt biotopskydd. Regeringen har beslutat att följande mindre mark- och vattenområden i jordbruksmark utgör biotopskyddsområden:

- Alléer (minst 5 träd)
- Källor med omgivande våtmark i jordbruksmark
- Odlingsrösen i jordbruksmark
- Öppna diken, småvatten och våtmarker i jordbruksmark
- Stenmurar i jordbruksmark
- Åkerholmar.

Äganderätten till marken eller jakträtten påverkas inte av beslutet. Som markägare avstår du för all framtid från möjligheten att bedriva skogsbruk som kan skada naturvärdena inom området. Ersättning för intrånget betalas ut som ett engångsbelopp och skall motsvara det minskade marknadsvärde på fastigheten som intrånget innebär.

Djur- och växtskyddsområde (MB 7:12)

Vid behov av att freda en eller flera arter inom ett område under en viss tid kan djur- och växtskyddsområden inrättas. Länsstyrelsen eller kommunen får meddela föreskrifter för området som inskränker rätten till jakt och fiske eller allmänhetens eller markägarens rätt att uppehålla sig inom området.

Natura 2000 (MB 7:27)

Natura 2000 är en beteckning på det nätverk av skyddade områden som byggts upp i EU. Varje land har fått föreslå områden som skall ingå i Natura 2000, och dessa grundade sig på fågeldirektivet och art- och habitatdirektivet. Områdena har ett särskilt starkt skydd mot all användning som kan påverka naturvärdena där på ett betydande sätt. I Eda kommun finns 5 objekt som ingår i nätverket. Det är Billan (område 12 i översiktskarta på sid 42), Torgilsrudsälven (område 13), Kronefjället (område 10), Skårsjöbranten (område 11) och Storområde Fjornshöjden-Deletjärnsåsen (område 45).

Skydd av djur- och växtarter (MB 8:1–2)

Det finns möjlighet att skydda särskilda djur- och växtarter, d.v.s. fridlysning av arter. Fridlysning innebär förbud mot att döda, fånga eller skada vilt levande djur eller ta frö och andra delar från vilt levande växter. Arter som är fridlysta i Värmland finns listade på länsstyrelsens hemsida.

Skydd mot främmande arter (MB 8:3)

Arter som planterats in utanför sitt naturliga utbredningsområde kan hota den naturliga florans och faunan. För att skydda vilt levande djur- och växtarter eller naturmiljön finns

därför möjlighet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att förbjuda utsättning eller utplantering av vissa djur eller växter. Istället för förbud kan utsättandet förenas med vissa villkor.

Övrig lagstiftning

Plan- och bygglagen (PBL)

Med stöd av PBL kan kommunen genom fysisk planering tillgodose bl.a. naturvårdens, friluftslivets och kulturmiljövårdens intressen. I översiktplanen anges kommunens viljeinriktning för olika områden. Dessa tillämpas sedan vid behandlingen av enskilda ärenden som gäller användningen av mark och vatten.

Resurshushållning

Hushållning med naturresurserna för mark- och vattenområden regleras i första hand av miljöbalken och plan- och bygglagen. Speciell hänsyn skall tas till områden som har stor betydelse från allmän synpunkt med höga naturvärden eller kulturvärden och friluftsliv. Dessa områden kräver ett långsiktigt skydd för att inte påtagligt skada naturmiljön. Miljöbalkens kapitel 3 och 4 reglerar hushållningen för mark- och vattenområden. Resurshushållningen regleras även i plan- och bygglagens kapitel 2.

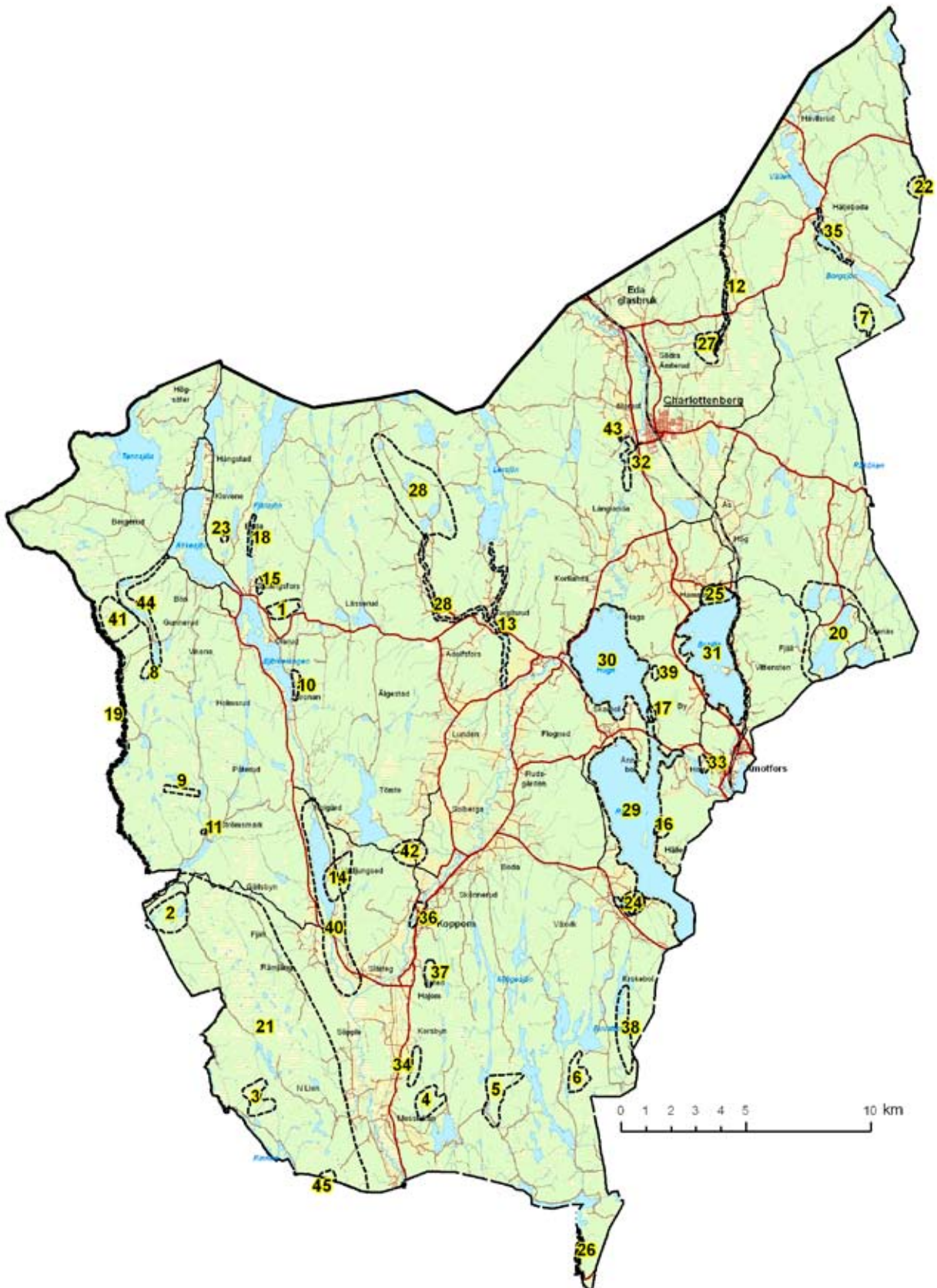
Skogsvårdslagen (lag 1993:553)

Skogen är en nationell tillgång som skall skötas så att den uthålligt ger god avkastning samtidigt som den biologiska mångfalden behålls. Vid skötsel skall hänsyn tas även till andra allmänna intressen.

Civilrättsligt avtal

Skogsstyrelsen använder sig av civilrättsliga avtal som de kallar *naturvårdsavtal*. Sådana avtal är en möjlighet för dig som markägare att på frivillig väg vara med och bidra till att höga naturvärden och biologisk mångfald bevaras. Avtalet tecknas mellan Skogsstyrelsen och markägare. Markägaren får en viss ersättning för de begränsningar avtalet innebär. Precis som för biotopskydd påverkas inte äganderätten eller jakträtten av avtalet. I avtalet framgår vilka åtgärder som skall göras för att gynna och utveckla naturvärdena. Om markägaren avverkar skog tillfaller virket denne. Avtalet löper under vanligtvis 50 år. Ersättningen varierar men ligger i regel under 10 000 kronor per hektar.

Översiktskarta – naturområden

Eda kommun

§ 20

Dnr KS 2010-21

Antagande av naturvårdsstrategi för Eda kommun

Sammanfattning

Naturvårdstrategi för Eda kommun har varit ute på remiss. Elva remissvar har inkommit. De synpunkter som inkommit har bemötts i tabell i naturvårdsstrategin.

Beslutsunderlag

Miljö- och hälsoskyddsnämndens protokoll 2010-01-26, § 2
Kommunstyrelsens protokoll 2010-02-02, § 18

Kommunfullmäktiges beslut

1. Kommunfullmäktige beslutar att anta Naturvårdsstrategi för Eda kommun med förändringarna
2. Två punkter i stycket 6.7 på sidan 32 tas bort
 - användning av bekämpningsmedel och gödsel
 - kunskapsbrist hos markägare
3. Texten i stycket 6.3 på sidan 24 förändras så att de fastlagda beslutade åtgärderna ska betraktas som mål och inte som uppdrag från kommunfullmäktige.

Beslutet expedieras till

Samtliga styrelser, nämnder, bolag och råd.